

به نام خدا

نوشتاری | پنجم دبستان |

۱۳۹۴

فارسی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری
نام کتاب: فارسی (مهارت‌های نوشتاری) پنجم دبستان - ۲۰/۱
شورای برنامه‌ریزی: پریچهر جبلی‌آده، علیرضا چنگیزی، حاتم زندی، محمدرضا سرشار،
محمدرضا سنگری، اسدالله شعبانی، عبدالعظیم کریمی، زهرا السادات موسوی، شهین
نعمت‌زاده و عباسعلی وفایی
مؤلفان: فریدون اکبری شلدره، نازیلا بهروان و مهتاب میرایی آشتیانی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
مدیر امور فنی و چاپ: لیدا نیک‌روش
مدیر هنری: مجید ذاکری یونسی
تصویرگران: ثنا حسین‌پور، سیاوش ذوالفقاریان و بهراد قریب
طراح گرافیک، طراح جلد: جواد صفری
صفحه‌آرا: نوشین رستمی
طراح خط رایانه‌ای: کامران انصاری
حروفچین: زهرا ایمانی نصر
مصحح: مریم جعفرعلیزاده، فاطمه صغری ذوالفقاری
امور آماده‌سازی خبر: فاطمه پزشکی
امور فنی رایانه‌ای: احمدرضا امینی، حمید ثابت کلاچاهی
ناشر: اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی،
تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره‌ی ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
تلفن: ۹-۱۱۶۱۳۱۱۸۸۳، دورنگار: ۰۹۲۶۶۰۸۸۳۰، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹،
وب سایت: www.chap.sch.ir
چاپخانه: شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)
سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ اول ۱۳۹۴
حقوق چاپ محفوظ است.

ISBN 978-964-05-2434-3

شابک ۳-۲۴۳۴-۰۵-۹۶۴-۹۷۸

سروه‌های سرفراز آمدند
عاشقان به پیشواز آمدند

****

باغ‌ها بهار شد زبوی باد
آفتاب را به دشت هدیه داد

تا تو ای بهار تازه آمدی
مثل رودخانه‌های پرخروش

دسته دسته گل شکفت درزمین
آسمان برای چشم روشنی

فهرست

فصل چهارم: نام آوران

- ۴۹ درس نهم: نام آوران دیروز، امروز، فردا
- ۵۰ درس دهم: نام نیکو
- ۵۴ درس یازدهم: نقش خردمندان
- ۵۸ درس دوازدهم: درس آزاد (فرهنگ بومی ۲)

فصل پنجم: راه زندگی

- ۶۷ درس سیزدهم: روزی که باران می‌بارید
- ۶۸ درس چهاردهم: شجاعت
- ۷۲ درس پانزدهم: کاجستان

فصل ششم: علم و عمل

- ۸۱ درس شانزدهم: وقتی بوعلی، کودک بود
- ۸۲ درس هفدهم: کار و تلاش

پیشگفتار

فصل اول: آفرینش

- ۷ درس اول: تماشاخانه
- ۸ درس دوم: فضل خدا

فصل دوم: دانایی و هوشیاری

- ۱۷ درس سوم: رازی و ساخت بیمارستان
- ۱۸ درس چهارم: بازرگان و پسران
- ۲۳ درس پنجم: چنار و کدوئین

فصل سوم: ایران من

- ۳۳ درس ششم: سرود ملی
- ۳۴ درس هفتم: درس آزاد (فرهنگ بومی ۱)
- ۳۸ درس هشتم: دفاع از میهن
- ۴۲

پیشگفتار: سخنی با آموزگاران محترم

خدای حکیم و دانای مهربان را سپاس می‌گوییم که ما را به مسیر تعلیم و تربیت این کشور راهنمایی فرمود و به ما فرصت داد تا بتوانیم گامی دیگر در بهسازی و تألیف کتاب‌های درسی برداریم.

کتابی که پیش روی شما همکاران گرامی گشوده شده، حلقه‌ی میانی از زنجیره‌ی دوره‌ی دوم ابتدایی است. دوره‌ی اول ابتدایی، سه سال نخست (اول تا سوم) و دوره‌ی دوم، سه سال دوم (چهارم تا ششم) ابتدایی را در بر می‌گیرد. بنابراین ساختار و محتوای فارسی پایه‌ی پنجم از سویی با پایه‌ی چهارم و پایه‌های پیش از آن، و از سوی دیگر با پایه‌ی ششم و بالاتر باید پیوستگی و همخوانی داشته باشد. در سازماندهی ساختار و تدوین محتوا، تلاش کرده‌ایم این هماهنگی و نظام پیوستاری را حفظ کنیم.

درک این انسجام درونی برنامه و کشف پیوستگی‌های عناصر سازه‌ای آن، آموزش را به مسیر درست می‌کشاند و فرایند یاددهی - یادگیری را نیز معنادارتر می‌سازد. به همین سبب از همکاران ارجمند درخواست می‌شود، پیش از آغاز آموزش، همه‌ی کارافزارهای (بسته‌ی) آموزشی را تهیه و مطالعه فرمایند و پس از شناخت اهداف آموزشی هر یک از اجزا و تشخیص ارتباط میان آن‌ها، تدریس را آغاز نمایند.

این کتاب از دو پهنه‌ی اصلی زبان آموزی (مهارت‌های خوانداری و مهارت‌های نوشتاری)، به پهنه‌ی مهارت‌های نوشتاری و مکتوب زبان فارسی اختصاص دارد. در اینجا هدف ما این است که دانش‌آموزان آنچه را در پهنه‌ی مهارت‌های شفاهی یا خوانداری زبان از کتاب فارسی، دیده، خوانده، شنیده و آموخته‌اند و درباره‌ی آن‌ها اندیشیده‌اند؛ اکنون بتوانند همان‌ها را بنویسند.

در آموزش باید به این درهم‌تنیدگی مهارت‌ها و تأثیر دو سویه‌ی یادگیری آن‌ها توجه داشته باشیم و برای رشد سطح یکی، از پیشرفت و توانایی‌های دیگری بهره بگیریم. دانش‌آموزی که خوب می‌خواند و درک درستی از خوانده‌ها دارد، اما در تبدیل خوانده‌ها به نوشته، ناتوان است؛

باید با تکیه بر توانایی او به درمان ناتوانی پردازیم. البته تشخیص آسیب‌ها و به‌کارگیری شیوه‌ی مناسب برای رشد سطح یادگیری و تقویت مهارت‌ها، از ظرافت‌های هنر معلّمی است. بر پایه‌ی آنچه گفته شد و با توجه به اصول حاکم بر برنامه‌ی درسی زبان آموزی و برای تحقق اهداف مورد نظر آن، محتوای این کتاب، در بخش‌های زیر، سازمان‌دهی شده است:

 املا و واژه‌آموزی یا دانش زبانی: این بخش به تقویت بازشناسی و کاربرد شکل درست نشانه‌ها و ساخت کلمه در نوشتن، و تمرین و تثبیت آموخته‌های مربوط به دانش زبانی، اختصاص دارد.

 درک متن: در این قسمت، هدف این است که توانایی درک و میزان فهم دانش‌آموزان از متن‌های خوانده شده، تقویت گردد. برای رشد درک و دریافت، چند گام (خوانش متن، ایجاد فرصت برای تفکر، تمرین و تکرار و پاسخ به پرسش‌ها) پیش‌بینی شده است تا دانش‌آموزان را از سطح ساده و دریافت اطلاعات آشکار متن به لایه‌های زیرین و سطوح عمیق‌تر درک متن، هدایت نماید.

 نگارش (تصویرنویسی و انشا): فعالیت‌های این بخش، با هدف تقویت مهارت نوشتن، طراحی شده‌اند. این قسمت از کتاب، در حقیقت، جلوه‌گاه اصلی توانایی نوشتاری دانش‌آموزان است. از راه نوشته‌های دانش‌آموزی در این بخش، می‌توان به میزان یادگیری و درک فراگیران از آموزه‌های کتاب فارسی و دیگر درس‌ها پی برد.

در نوشتن از ظرفیت تصویر برای پرورش گفتار و نوشتار، بهره گرفته‌ایم و با شگردهایی همچون دقت در جزئیات، مقایسه‌ی پدیده‌ها، نوشتن تفاوت‌ها و همانندی‌ها، تبدیل شعر به نوشته‌های ساده و... این برنامه را در فارسی پنجم تداوم بخشیده‌ایم.

نکته‌ی شایسته‌ی تأمل، این است که هر موضوع نگارشی با چند راهکار همراه شده‌است که در آموزش و ارزشیابی باید مورد توجه قرار گیرد. این راهکارها با عنوان «توجه» تدوین گردیده است.

 هنر و سرگرمی و جمع‌بندی آموخته‌ها (فقط پایان فصل‌ها): بخش هنر و سرگرمی، پایان‌دهنده‌ی فصل کتاب و تمرینی با هدف جمع‌بندی و مرور آموخته‌هاست؛ هم‌جنبه‌ی هنری و حسّ زیبایی‌شناختی را تقویت می‌کند و هم فرصتی برای بازی‌های زبانی فراهم می‌سازد. این فعالیت‌ها در قالب بازی و یادگیری به گونه‌ای طراحی شده‌اند که پاسخ دادن به آن‌ها دانش‌آموزان را غیرمستقیم به بازخوانی و یادآوری آموخته‌ها می‌کشاند.

 گروه زبان و ادب فارسی

 دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری